

SZALAI Levente
PhD-hallgató
Pécsi Tudományegyetem, Földtudományok Doktori Iskola,
Pécs

PhD-student
University of Pécs, Doctoral School of Earth Sciences,
Pécs, Hungary
 e-mail: szalaileventel@gmail.com

MAGYAR – NÉMET GAZDASÁGI KAPCSOLATOK
A RENDSZERVÁLTÁSTÓL NAPJAINKIG

HUNGARIAN – GERMAN ECONOMIC RELATIONSHIPS
BETWEEN 1990 – 2020

ABSTRACT

The post-World War II period and 40 years in the Soviet sphere of interest captured Hungary from a centuries-old system of economic cooperation in Central Europe. This system was operated primarily between Hungarian agriculture and the region of Western Europe, mainly German territories, with industrial traditions. Previously established trade relations between Western and Central and Eastern European countries were reduced to a minimum in the 1950s, so the technology gap became gradual. The re-established co-operation from the early 1970s was mainly limited to imports of shortages and starting from an extremely low volume. Relations between Hungary and Germany became dominant again following the German reunification and the Central and Eastern European regime changes. Already at the beginning of the 1990s, significant capital investment by Germany regulated by bilateral agreements, began. In parallel with this process, trade cooperation between the two countries continued to expand. The aim of the study is to show how Germany has become the most important economic partner of Hungary over the last 30 years. It explains that how became Hungary an integral part of the system of Central European economic cooperation. The study mainly examines the level of German working capital investments

in Hungary and German – Hungarian foreign trade relationships. The study mainly examines the level of German working capital investments in Hungary and German - Hungarian foreign trade.

Kulcsszavak: német egyesítés, munkaerőpiaci szabályozás, centrum-periféria, külföldi működőtőke, Európai Unió, humán erőforrás-elvándorlás

Keynotes: german unification, labor market regulation, centre-periphery, foreign direct investment, European Union, human resources migration

1. Bevezetés

2019-ben a rendszerváltás 30. évfordulóján hazánkban számos megemlékezés, ünnepi esemény zajlott felelevenítve a 30 évvel ezelőtti történéseket és összegezve az azóta eltelt időszakot. Ezen összegzések közé illik a tanulmány témája, mely a magyar – német gazdasági kapcsolatok elmúlt három évtizedét igyekszik feltárni. A publikáció aktualitását és fontosságát az időről időre megjelenő, és a két ország intézményei által folyamatosan publikált jelentések is jelzik. A tanulmány célja a két ország együttműködési rendszerének bemutatása a német működőtőke beruházások és az egymás közti kereskedelem területén.

2. Felhasznált módszerek

A magyar – német gazdasági kapcsolatok elmúlt 30 éves időszakát szakirodalmi és statisztikai másodelemzéssel vizsgáltam. Számos tanulmány és jelentés foglalkozik a két ország együttműködésével. Ezek közül kiemelendő Robert Stehrer,¹ Körösi István,² Szilágyi Réka³ és Vapár József⁴ munkája. A rendszerváltás utáni folyamatok elemzésével képet kaphatunk a német befektetések kelet-közép-európai térnyerésének bővülési folyamatáról, a közép-európai feldolgozóipari együttműködés kiépüléséről. A német működőbefektetés volumenének változásával kapcsolatos számadatok másodelemzéséhez a Deutsche Bundesbank statisztikai adataira, míg a német – magyar külkereskedelmi mérleg kimutatásaihoz a Központi Statisztikai Hivatal és a Statistisches Bundesamt adatait elemeztem. A Statistisches Bundesamt adatainak lehívásánál a másodelemzéshez leszűkítettem a német, illetve a magyar export import adatait az elmúlt 30 év vonatkozásában, mind német, mind magyar szempontból. Ábrázoltam az egyes árucsoportok két ország közötti forgalmának arányait is. Az így kapott adatokból táblázatokat, és grafikonokat készítettem. Az ábrázolt információk elemzése az egyre szorosabb német – magyar gazdasági együttműködési

rendszer kiépülésére utal. és alátámasztja a kelet-közép-európai gazdasági együttműködési rendszer kiépülésének folyamatát. A német – magyar kereskedelmi mérleg tartományi szintű bontásában szintén a Statistisches Bundesamt adatait elemeztem, a jövőbeni gazdasági kilátások ábrázolásához pedig a Eurostat, DUIKH számításokat vettem alapul.

3. Magyar – német gazdasági kapcsolatok a múltban

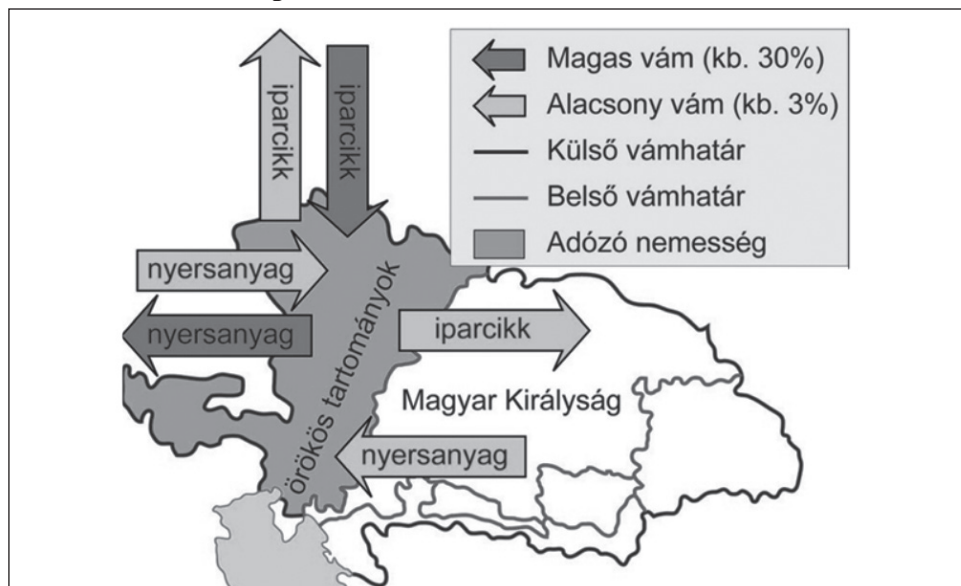
A magyar – német gazdasági kapcsolatok egyidősek a magyar állam létrejöttével. A honfoglaló magyar törzsek IX. század közepi megjelenése a Kárpát-medencében két jelentős birodalommal tette határossá népünket. Nyugatról egy szétagolt Német-római Császárság fennhatósága, míg délről egy egységes Bizánci Birodalom szomszédjaivá váltunk. A letelepedés utáni magyar hadjáratok nagy része ezért értelemszerűen nyugati irányú volt. A X. század második felében, azonban ezen hadjáratok száma lecsökkent az egységesülő Német-római Birodalom katonai erejének és ellenálló képességének növekedésével. Emiatt egyre inkább a gazdasági és politikai kapcsolatok kerültek előtérbe. Első királyunk I. István felesége bajor Gizella, és a már apja által a nyugati kereszténység irányába tett lépések hatására a német – magyar kapcsolatok megerősítésén fáradozott.⁵ A későbbi uralkodók, hol politikai támaszkeresésük, hol kereskedelmi együttműködésük erősítése miatt fordultak a Német-római Császárokhoz. A középkor során ez a kapcsolat a nyugati irányba történő agrár-exportban és arany kivitelben, valamint iparcikk behozatalban merült ki.⁶ A Kora újkor a török elleni háborúk, a Habsburgok magyarországi befolyását növelte a három részre szakadt Magyar Királyság nyugati és északi területein. A nemesség nagy része ebben az időszakban a német egyetemek hallgatóinak számát gyarapította, a Magyar Királyság területéről főleg a katolikus, míg a református Erdélyi Fejedelemség vonatkozásában az észak-német lutheránus egyetemek hallgatóinak révén.⁷

A török kiűzése után továbbra is fennmaradt és Mária Terézia kettős vámrendszere révén konzerválódott a magyar gazdaság mezőgazdasági jellege. A magyar agrár termékek nyugati exportja mellett jelentős volt az iparcikkek behozatala elsősorban a német és cseh területek irányából. A XIX. század végén a dualizmus időszakában meginduló iparosítás, mely kezdetben osztrák és német tőke segítségével zajlott megteremtette a hazai ipar alapjait. A két világháború között elsősorban a 30-as évektől az egyre erősödő német függés, gazdaságilag Németország túlsúlya volt jellemző. A német magyar együttműködések mélypontja a második világháború után követke-

zett be. A „Vasfüggöny” a nyugati kapcsolatok befagyását, a KGST a szovjet befolyás időszakát hozta el.⁸

1. térkép: Kettős vámhatár 1754.

Map 1.: Double customs frontier 1754.

Forrás: <https://ado.hu/ado/>

maria-terezia-adointezkedesei-a-feudalizmust-nyujtottak-el/

Letöltve:2020.03.20.

4. A rendszerváltás utáni időszak

A rendszerváltás után Németország geopolitikai helyzete és súlya miatt is a leginkább érdekelt volt a kelet-közép-európai térséggel való gazdasági együttműködésben. Kezdetben azonban annak ellenére, hogy Németország súlya az újra egyesítéssel növekedett, még számos problémával kellett megküzdenie a kelet-német területek integrációja kapcsán.⁹ A kapcsolatok újbóli kiépítése két egymással párhuzamos megközelítésen alapult. E két megközelítés alapja Németország történelmi felelősségérzete az egységes és békés Európa megteremtésében, valamint a politikai stabilitás és gazdasági összefonódás megteremtése a kelet-közép-európai országokkal.¹⁰ A kapcsolatok bilaterális útkereséssel kezdődtek, és államközi megállapodások révén indultak a 90-es évek elején. A kelet-közép-európai volt szo-

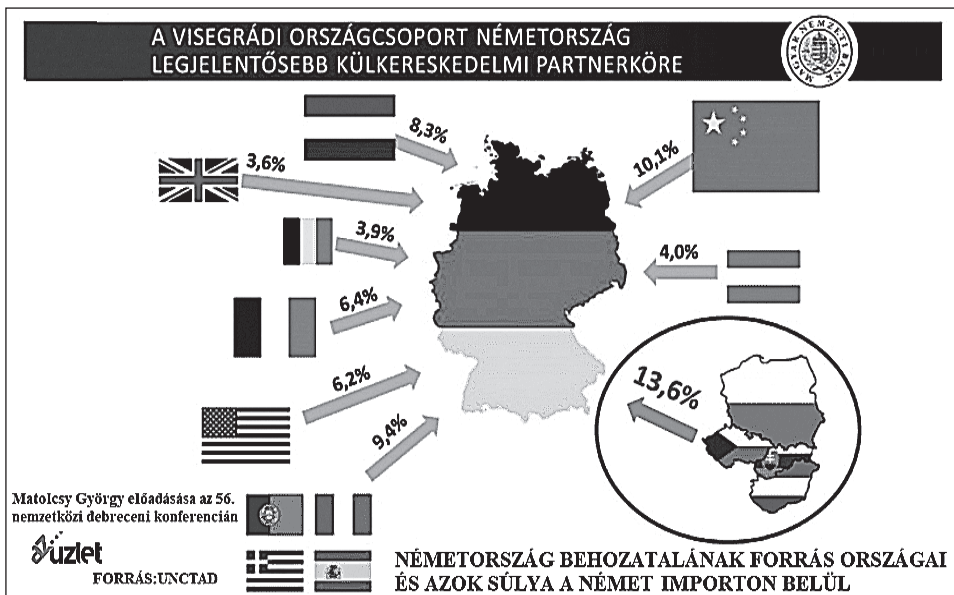
cialista országok gazdasági szerkezetváltása sem ment zökkenőmentesen, és a 90-es évek elején még súlyos gazdasági visszaeséssel küzdöttek. Ennek ellenére a térség és Németország közötti újraéledő együttműködések a beruházások és a külkereskedelem területén jelentősen nőttek, melynek hatására már a 90-es elején hazánk legfontosabb partnerévé vált.¹¹

5. A visegrádi országok és Németország gazdasági kapcsolata

Az exportra épülő német gazdaságpolitika és nagyvállalatok Visegrádi országokba történő beruházásai, melyek az olcsó és szakképzett munkaerőre támaszkodtak, magukkal hozták az integráció elmélyítésének szükségességét. A 2004-es európai uniós csatlakozás kezdetben csak a tőke szabad áramlását hozta el a térségnek, mivel a német társadalom félelme egy kelet-közép-európai migrációs hullámtól még a munkaerőpiac megnyitását akadályozta.

1. ábrára: A visegrádi országok és Németország külkereskedelmi súlya

Figure 1. : Foreign trade weight of the Visegrad countries and Germany

Forrás: <https://azuzlet.hu/>

nemet-gazdasag-kelet-kozep-europa-sulya-nagyobb-mint-kinae/

Letöltve: 2020.02.28.

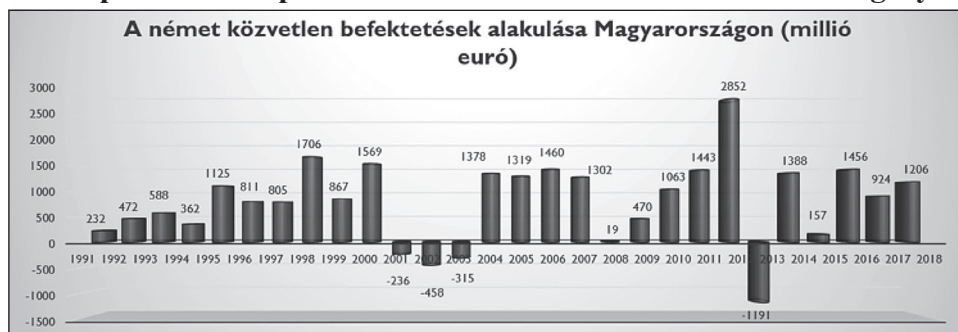
Így az aszimmetrikus gazdasági kapcsolatok a csatlakozást követően is fennmaradtak, de a visegrádi 4-ek kis potenciálja ellenére is fontos helyet foglaltak el Németország kereskedelmi partnerei között mind az export, mind az import tekintetében. Amíg Németország a V4-ek legnagyobb gazdasági befektetője, addig ezen országok beruházási volumene Németországban sokkal kisebb jelentőségű.¹² A 2011-es munkaerőpiaci nyitás után a már teljes jogokkal rendelkező V4 országok állampolgárai számára az egyre mélyebb együttműködés is lehetővé vált. A német és kelet-közép-európai országok kooperációja a legjelentősebben a feldolgozóipar területén valósult meg. Az európai uniós integráció óta kialakult egy ipari termelési centrum, melynek vezető szerepét és gazdasági motorját Németország tölti be. A V4 országokba kihelyezett német befektetéseken alapuló feldolgozóipari termelés elsősorban az összeszerelő tevékenységekre korlátozódik, a kutatás – fejlesztés és a magas hozzáadott érték előállítására továbbra is főként Németországban történik.¹³

6. Magyar – német gazdasági kapcsolatok

A kelet-közép-európai rendszerváltások után a német működőtőke térségbeli befektetéseinek legnagyobb része három országot, Magyarországot, Lengyelországot, illetve Csehországot érintette. Az elsősorban a feldolgozóipart érintő befektetések fő motivációja a magas élőkommunka igényű termelési kapacitások kihelyezése volt térségünkbe, melyek mellett a piacszerzés és a felvásárlások is fontos szempontot jelentettek.

1. grafikon: A német közvetlen befektetések alakulása Magyarországon

Graph 1.: Development of German direct investment in Hungary

Forrás: Deutsche Bundesbank, saját szerkesztés Letöltve: 2020.02.15.

Az alacsony bérköltségek, a szakképzett munkaerő a nyugat-európai piacok közelsége, valamint az infrastrukturális adottságok miatt hazánk vonzó befektetési célországá vált.¹⁴ A német befektetések mintegy 60%-a piacorientált, és további egyharmada költségorientált volt.¹⁵ Az Európai Unió keleti bővítése lehetővé tette a régi tagországok számára, hogy az újonnan csatlakozott országba helyezték át termelési kapacitásuk egy részét, ahol ezen tevékenységek hatékonyabban folytathatók voltak. A beruházások nem csak munkahelyeket teremtettek, hanem elérhetővé téve a legmodernebb technológiákat a gazdaság modernizálásában is fontos szerepet játszottak.

1. táblázat: Német vállalatok Magyarországon, stratégiai partnerek

Table 1.: German companies in Hungary, strategic partners

Daimler AG	2012
AUDI	2013
Continental AG	2013
Siemens AG	2013
Bosch Csoport	2013
Knorr-Bremse	2014
ZF Hungária	2014
FESTO	2014
Deutsche Telekom AG	2014
IT Services Hungary Szolgáltató Kft.	2015
Henkel Magyarország Kft.	2016
Thyssenkrupp Presta Hungary Kft.	2016

Forrás: <https://berlin.mfa.gov.hu/page/nemet-magyar-gazdasagi-kapcsolatok> Letöltve: 2020.02.15.

Hazánk a külföldi beruházások tekintetében előkelő helyen áll. A GDP-hez mérten 2019-ben a külföldi beruházások aránya a 6 százalékot is elérte. A külföldi tőke forrásainál 2019-ben 17 százalékos részaránnyal a német nagyvállalatok a második helyen végeztek, őket csupán az Amerikai Egyesült Államokból érkező tőke volumene haladta meg a teljes beruházási arány 29 százalékaival.¹⁶ A működőtőke elsősorban az autógyártás, az élelmiszeripar, a telekommunikáció, valamint a szállítmányozás szektorába irányult, de emellett a technológiai beruházások jelentős aránya a

jövőbeni növekedési alapja lehet.¹⁷ A magyar kormány által a német vállalatokkal megkötött stratégiai megállapodások célja a nemzetgazdaságba való integrációs folyamat elősegítése, Magyarország telephely előnyeinek megőrzése, és a hazai kis- és középvállalatok német piacon beszállítóként történő megjelenésének elősegítése. Emellett fontos kiemelni, hogy a szakképzési és az innovációs együttműködés keretein belül megkezdődött a szakképzett munkaerő utánpótlásának biztosítása, valamint a kutatás – fejlesztési kapacitások növelése is.^{18, 19} Az Innovációs és Technológiai Minisztérium, valamint a hazai német ipari vállalatok együttműködésének keretein belül zajló ipari digitalizáció célja, a 4.0-ás ipar eredményeinek átvitele a kis-, és középvállalati szektorra a nagyvállalatok és az Európai Unió támogatásával.²⁰

7. Magyar - német külkereskedelmi mérleg

A magyar gazdaság az ország méretéből és elhelyezkedéséből adódóan exportorientált, így a külkereskedelem volumenének és az egyes partnerországokkal való kapcsolat változásának mutatói mind fontos indikátorok a gazdaság fejlődése szempontjából.²¹

2.3. táblázat: Magyar német külkereskedelmi mérleg 2000 – 2018.

Table 2-3.: Hungarian German foreign trade balance 2000 – 2018.

Magyar-német külkereskedelmi mérleg millió euró			
év	kivitel	behozatal	szaldó
2000	11370	8899	2471
2005	15060	14649	419
2010	17943	15831	2112
2011	19783	17366	2417
2012	19990	18048	1942
2013	21000	18639	2361
2014	23228	19837	3391
2015	24639	21440	3199
2016	25538	22521	3017
2017	27670	24613	3057
2018	28577	25764	2813

A teljes magyar külkereskedelmi mérleg aránya Németország vonatkozásában %		
év	magyar kivitel	magyar behozatal
2000	37,3	25,5
2005	30,1	27,7
2010	25,1	24
2011	24,7	23,8
2012	25,0	24,6
2013	25,8	24,9
2014	27,5	25,4
2015	27,2	26,2
2016	27,5	27,0
2017	27,5	26,6
2018	27,2	25,9

Forrás: KSH, saját szerkesztés Letöltve: 2020.02.15.

A hazai külkereskedelem volumene Németország vonatkozásában az elmúlt közel 20 év során folyamatosan növekedett. A kivitel és a behozatal szaldója a vizsgált 2000 – 2018 között tartó időszakban hullámzott, voltak olyan időszakok ahol az előző évekhez képest kissé alacsonyabb pluszban volt a külkereskedelmi mérleg, mint 2005, 2012, vagy 2018, de a mérleg mindvégig pozitív volt hazánk számára. A másik fontos mutató, amely a német – magyar gazdasági összefonódás szempontjából releváns a magyar vállalatok Németországgal lebonyolított export-import aránya. Ez az arány a teljes nemzetgazdaság tekintetében az elmúlt közel 20 évben a Németországba történő kivitel vonatkozásában 24,7 és 37,3 százalék, míg a behozatal tekintetében 23,8 és 27,7 százalék között változott. Összességében tehát elmondható, hogy a külkereskedelmi partnereink közül a legfontosabb ország Németország volt.

Amennyiben a rendszerváltás óta eltelt közel 30 évet vizsgáljuk a német magyar külkereskedelmi kapcsolatok vonatkozásában, akkor a statisztikai adatok alapján két időszakot és a 2008-as gazdasági válság éveit tudjuk megkülönböztetni. Az 1990 utáni első évtized a Németország irányába történő kereskedelmi mérleg tekintetében negatív szaldókat mutatott. Tehát importunk ezekben az években jóval meghaladta az export értéket.

4. táblázat magyar-német külkereskedelmi mérleg 1990 – 2019.
Table 4.: Hungarian-German foreign trade balance 1990 – 2019.

Magyar – német külkereskedelmi mérleg 1990 – 2019.			
év	import millió euró	export millió euró	szaldó millió euró
1990	3098.791	2294.42	-804.371
1991	2157.65	2186.806	29.156
1992	2396.493	2363.936	-32.557
1993	2637.425	2314.262	-323.163
1994	3260.206	2766.099	-494.107
1995	3593.395	3532.711	-60.684
1996	4268.823	4061.952	-206.871
1997	5964.415	5551.13	-413.285
1998	7806.786	7458.847	-347.939
1999	8481.823	8962,175	480.352
2000	10299.192	10633.47	334.278
2001	10519.692	12029.638	1509.946
2002	11184.765	12154.341	969.576
2003	11860.418	12297.394	436.976
2004	12815.725	13412.085	596.36
2005	13646.047	14209.07	563.023
2006	16033.652	15708.192	-325.46
2007	17296.993	17305.492	8.499
2008	17360.028	16815.057	-544.971
2009	11675.118	13765.602	2090.484
2010	14133.459	16387.864	2254.405
2011	15774.542	18207.853	2433.311
2012	16207.154	18466.535	2259.381
2013	17504.387	19491.194	1986.807
2014	19832.011	21971.966	2139.955
2015	21822,063	23777,243	1955.18
2016	22750.775	24994,183	2243.408
2017	24958.389	26385.565	1427.176
2018	26248.169	27374.457	1126,288
2019	27013.31	28863.597	1850.287

Forrás: Statistisches Bundesamt, saját szerkesztés Letöltve: 2020.02.15.

Mindez magyarázható a rendszerváltás utáni gazdasági szerkezetváltás nehézségeivel, a megnövekedő munkanélküliségi rátával, valamint a külföldi beruházások, és hazai termelő kapacitások felfutásának késlekedésével. A trend 1999-es megfordulása utáni két évtized számai azonban két év kivételével, a hazai gazdaság exportpotenciáljának folyamatos emelkedéséről tanúskodtak. Kivételt jelentett a 2006-os és a 2008-as év. A 2019-es év adatai alapján a Németországba irányuló exportunk közel 2, 886 milliárd eurót, míg importunk 2,701 milliárd eurót tett ki, mely a rendszerváltás utáni időszakban a legmagasabb volt, emellett az aktívumunk 1,850 milliárd euróval, ha nem is a legmagasabb, de az elmúlt évtizedek átlagosan 2 milliárd eurós pozitív szaldójának közelében található.²²

2. grafikon: Magyar - német külkereskedelmi mérleg 1990 – 2019.
Graph 2.: Hungarian-German foreign trade balance 1990 – 2019.

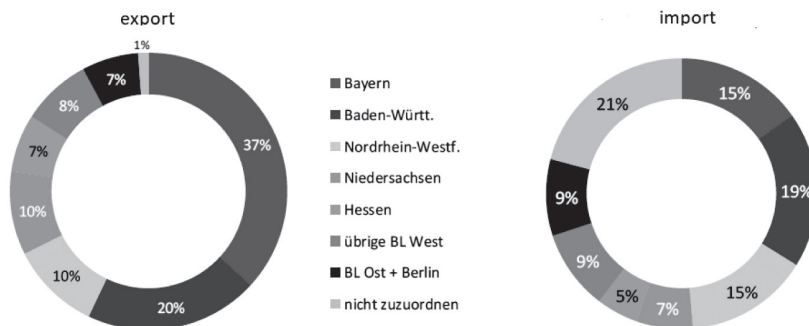
Forrás: Statistisches Bundesamt, saját szerkesztés Letöltve: 2020.02.18.

Ha a magyar külkereskedelmi mérlegét vizsgáljuk Németország egyes tartományainak viszonylatában, akkor az export vonatkozásában a hazánkhoz földrajzilag közel eső, valamint gazdasági teljesítményük és lakosságszámuk alapján élen járó tartományok aránya a legjelentősebb. Ilyen tartományok Bajorország 37 százalékos, és Baden-Württemberg 20 százalékos részesedéssel. Jelentős még a kivétel 10-10 százalék a két sűrűn lakott és iparilag fejlett Észak-Rajna-Vesztfália és Alsó-Szászország tartományai irányába. Az import területén is a két dél-német tartomány vezet.

Itt Baden-Württemberg 19 százalékos aránnyal áll az élen Bajorország 15 százalékkal holtversenyben Észak-Rajna-Vesztfályaival pedig a második.²³

3. grafikon: Magyarország külkereskedelmi mérlege Németország egyes tartományaival 2019.

Graph 3.: Hungary's foreign trade balance with some German provinces in 2019.

Forrás: Statistisches Bundesamt Letöltve: 2020.02.20.

A magyar – német külkereskedelem árucsoportok szerinti vizsgálatával kapcsolatosan megállapítható, hogy az élelmiszeripari termékek, késztermékek, és az egymás közti csereszállítás szempontjából hazánk szaldója pozitív, míg bányászati nyersanyag és félkész termékek vonatkozásában az import túlsúlya figyelhető meg.

5. táblázat: A magyar – német külkereskedelem árutípusok szerint 2019.

Table 5.: Hungarian-German foreign trade by type of goods 2019.

Áruk besorolása	import millió euró	export millió euró	szaldó
élelmiszeripari termékek	1087,898	1388,138	300,24
bányászati nyersanyag	202,149	106,727	-95,422
félkész termékek	405,497	395,46	-10,037
késztermékek	24243,69	25250,103	1006,413
csereszállítás	1074,077	1723,169	649,092

Forrás: Statistisches Bundesamt, saját szerkesztés Letöltve: 2020.02.28.

Mindez elsősorban a kelet-közép-európai munkamegosztásnak köszönhető, hiszen hazánk a Németország centrumú feldolgozóipari együttműködés szempontjából a nagy élő munka és az olcsó munkaerő igényű gyártási kapacitások terén fejlődött az elmúlt évtizedekben legjelentősebben. Ezen hazánkban előállított elsősorban ipari terméket exportja teszi ki a magyar kivitel legnagyobb hányadát, szemben a mezőgazdasági termékek exportjával, amely hazánk természetföldrajzi adottságai miatt szintén jelentős, de nagyságrendekkel a késztermék forgalom alatt marad.

4. grafikon: A magyar – német külkereskedelem árutípusok szerint 2019.

Graph 4.: Hungarian-German foreign trade by commodity types 2019.

Forrás: Statistisches Bundesamt, saját szerkesztés Letöltve: 2020.02.28.

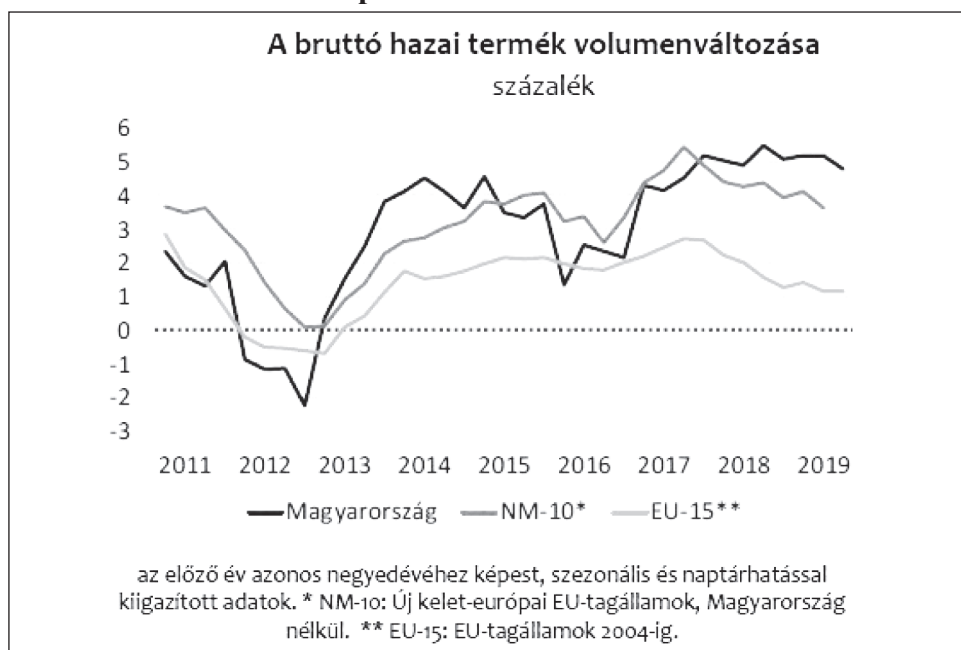
8. Gazdasági kilátások

Annak ellenére, hogy a magyar gazdasági növekedés 2017 eleje óta 4-5 százalék között mozgott, az elmúlt évek nemzetközi kihívásai és a koronavírus által okozott globális gazdasági krízis ma még szinte felmérhetetlen negatív hatása, a növekedés és a beruházási ráta jelentős csökkenését fogja eredményezni. Már az elmúlt év végén a németországi és hazai vállalati vezetők válasza alapján készített felmérés is szerényebb növekedési rátát

prognosztizált. Eszerint csökkent a javulásra számító vállalatvezetők aránya, miközben a romló környezettel számolóké nőtt mind a nemzetgazdaságra, mind a saját üzletre vonatkozóan. A vélemények azonban nem gazdasági visszaesést, hanem egy igen magas növekedési ütem lassulását jelezték.²⁴

5. grafikon: A magyar bruttó hazai termék volumenváltozása 2011 – 2019.

Graph 5.: change in the volume of the Hungarian Gross domestic product 2011-2019.

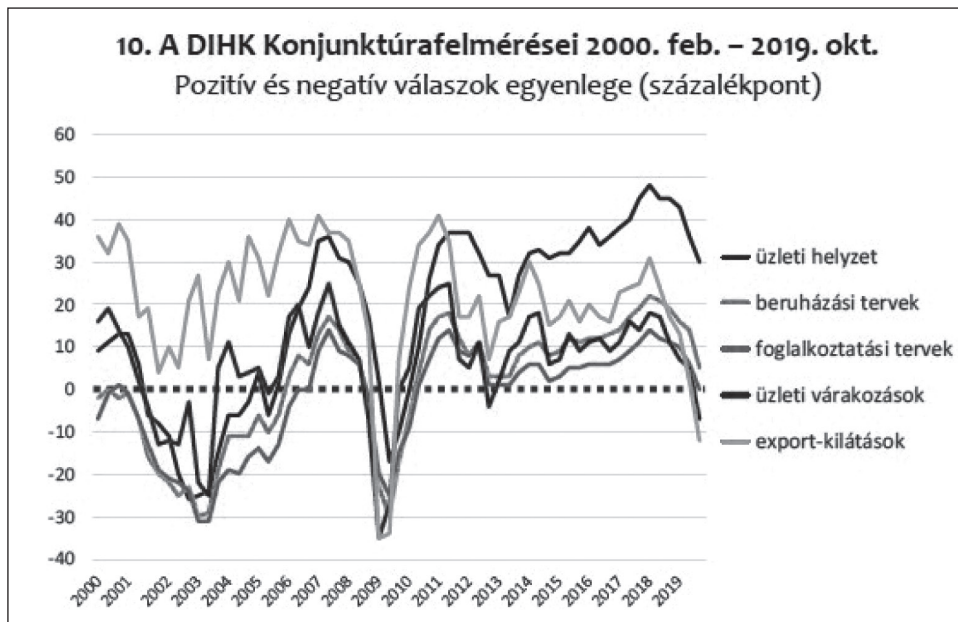

Forrás: Eurostat, DUIKH számítások Letöltve: 2020.02.28.

A 2019-es elemzések elsősorban a külső partnerek az Európai Unió nyugati és főleg déli tagországainak növekedési kockázataival számoltak. Ezzel párhuzamosan a német gazdasági növekedés rendkívül alacsony volumene sem biztatott jó kilátásokkal. A német – magyar gazdasági kapcsolatok szempontjából az autóipari szerkezetváltás szükségességének levezénylése és az átmenet lebonyolítása során szintén termelési visszaesssel számoltak. Ugyanakkor a digitalizáció, az elektromos, valamint az önvezető járművek térnyerésére hazánk már most igyekezett felkészülni, ezzel is próbálva stabilizálni az iparág és a gazdaság helyzetét.^{25,26}

**6. grafikon: DIHK Konjunktúrafelmérés
2000.február – 2019.október**

**Graph 6.: DIHK Business Tendency Survey
February 2000. – October 2019.**

Forrás: DUKH Konjunkturumfrage Letöltve: 2020.02.28.

Mindezen kockázatok, azonban eltörpülnek a 2020 tavaszán Európát is elérő koronavírus járvány hatásaival összehasonlítva. A világ országai által hozott korlátozó intézkedések a gazdasági ellátási láncok megszakadásához vezettek, a turizmus és a légi közlekedés lényegében leállt, az ipari termelés jelentősen visszaesett. A cikk írásának időpontjában egyelőre még csak Kína van a túl a válság tetőpontján, Európa nyugati részén a járvány tetőzése zajlik, míg hazánkban az egészségügyi védekezés és a korlátozások időszakát éljük. Az egyes európai országok már most gazdaságélénkítő csomagokkal igyekeznek megőrizni a munkahelyeket, valamint felkészülnek a korlátozások utáni időszakra, a gazdaság újraindítására. A várható hatásokkal kapcsolatban még csak becslések állnak rendelkezésre, de valószínűsíthető, hogy sok európai ország gazdasági teljesítményének visszaesése várható.

9. Összegzés

Németország, mint hazánk legfontosabb külkereskedelmi partnere és befektetője az Európai Unió gazdasági motorjaként és egyik vezető hatalmaként nem csak hazánk, hanem az egész kelet-közép-európai térség fejlődésének meghatározó állama. A térség államaival és hazánkkal a német gazdasági együttműködés töretlen mind a beruházások, mind a külkereskedelem területén. A 2004-es európai uniós csatlakozás után ez a kapcsolat még inkább szorosabbá vált. Ezért a német gazdaság teljesítménye meghatározó a magyar növekedés szempontjából is. Az utóbbi évek válságjelenségei, melyek a német autóipar struktúraváltása, és az exportpiac szűkülése miatt jelentkeztek, kihatottak és kihatnak a magyar gépjárműipari szektorra, és a német növekedési lassulás a magyar exportot is negatívan érinti. A koronavírus járvány negatív hatásai és a beszállítói ellátási láncok újraindítása ma még beláthatatlan nehézségek elé állítja a világgazdaságot. Hazánk nyitott, exportorientált gazdasága a globális termelési és értékesítési láncok megszakadása miatt rendkívül sebezhetővé vált. A recesszió nagy valószínűség szerint az elkövetkező években elkerülhetetlen, de az együttműködési kapcsolatok a termelő kapacitások és a piacok között továbbra is fennállnak, így a válságkezelés során nagyon fontos szerepet kaphat a munkahelyek és a keresetek megőrzése, valamint a korábbi együttműködési rendszer újra működőképessé tétele.

JEGYZETEK / NOTES

1. Stehrer, Robert - Stöllinger, Roman (2015): „The Central European Manufacturing Core: What is Driving Regional Production Sharing?” FIW-Research Reports, 2014/15. (2)
2. Kőrösi István (2009): A magyar–német gazdasági kapcsolatok fejlődésének húsz éve (1989–2009) a tíz új EU-tagországgal összehasonlítva In.: Külügyi Szemle 2009. ősz https://kki.hu/assets/upload/Kulugyi_Szemle_2009_03_A_magyar-neemet_gazdasegi.pdf Letöltve: 2020.02.18.
3. Szilágyi Réka (2015) : Német külpolitika a Visegrádi Négyek felé Közép-európai integrációs minták In.: Arsoni 3. évf. 3. sz.
4. Vapár József (2013): A német működőtőke-befektetések Magyarországon In.: Tér és társadalom 27.évf. 1. szám
5. Kőrösi István (2009): A magyar–német gazdasági kapcsolatok fejlődésének húsz éve (1989–2009) a tíz új EU-tagországgal összehasonlítva In.: Külügyi

- Szemle 2009. ősz https://kki.hu/assets/upload/Kulugyi_Szemle_2009_03_A_magyar-neemet_gazdasegi.pdf Letöltve: 2020.02.18.
6. Nagy Balázs: Magyarország külkereskedelme a középkorban <http://gepeskonyv.btk.elte.hu/adatok/Tortenelem/83K%E1lnoki/GY%D6NGY%D6SSY%20K%D6NYV/08%20NAGY.pdf> Letöltve: 2020.03.28.
  7. Szögi László (2005): A külföldi magyar egyetemjárás a kezdetektől a kiegyezésig In.: *Educatio* 2005/2
  8. Andreas Schmidt-Sweitzer (2019): Magyar–Nyugatnémet kapcsolatok 1989/1990-ben A német egyesítés mint kihívás Magyarország számára In: *Történelmi Szemle* LXI (2019)
  9. Andreas Schmidt-Sweitzer (2019): Magyar–Nyugatnémet kapcsolatok 1989/1990-ben A német egyesítés mint kihívás Magyarország számára In: *Történelmi Szemle* LXI (2019)
  10. Szilágyi Réka (2015) : Német külpolitika a Visegrádi Négyek felé Közép-európai integrációs minták In.: *Arsboni* 3. évf. 3. sz.
  11. Kőrösi István (2014) : Kettős kötődés: Németország gazdasági helyzete, szerepe az európai integrációban és KözépEurópában, az 1990–2013-as időszakban In.: *Külügyi szemle* 2014. tavasz http://real.mtak.hu/18803/1/04_KC591rC3B6si_u_100051.878775.pdf Letöltve: 2020.03.18.
  12. Szilágyi Réka (2015) : Német külpolitika a Visegrádi Négyek felé Közép-európai integrációs minták In.: *Arsboni* 3. évf. 3. sz.
  13. Stehrer, Robert - Stöllinger, Roman (2015): „The Central European Manufacturing Core: What is Driving Regional Production Sharing?” *FIW-Research Reports*, 2014/15. (2)
  14. Kőrösi István (2014) : Kettős kötődés: Németország gazdasági helyzete, szerepe az európai integrációban és KözépEurópában, az 1990–2013-as időszakban In.: *Külügyi szemle* 2014. tavasz http://real.mtak.hu/18803/1/04_KC591rC3B6si_u_100051.878775.pdf Letöltve: 2020.03.18.
  15. Vapár József (2013): A német működőtőke-befektetések Magyarországon In.: *Tér és társadalom* 27.évf. 1. szám
  16. Harsányi Péter (2019) Hazánkba ömlik a legtöbb külföldi befektetés In.: *Novekedes.hu* <https://novekedes.hu/elemzesek/hazankba-omlik-a-legtobb-kulfoldi-befektetes> Letöltve: 2020.03.20.
  17. Deutsche Direktinvestitionen in Ungarn (2020): *Deutsch-Ungarische Industrie- und Handelskammer Német-Magyar Ipari és Kereskedelmi Kamara* https://www.ahkungarn.hu/fileadmin/AHK_Ungarn/Dokumente/Wirtschaft/Statistik/INFO_HU-DE_Direktinvestitionen.pdf Letöltve:2020.02.24

18. A magyar–német gazdasági kapcsolatok főbb jellemzői (2009): In.: Statisztikai Tükör III.évf. 145.szám
19. Aktuelle Zahlen, Daten & Fakten zur ungarischen Wirtschaft und den deutsch-ungarischen Wirtschaftsbeziehungen (2019) In.: Ost-Ausschuss Osteuropaverein der deutschen wirtschaft 2019. oktober https://www.oaev.de/sites/default/files/page_files/OAOEV_Ungarn-Update-Okt%202019_FINAL.pdf Letöltve:2020.03.28.
20. Palkovics László: Dinamikusan fejlődnek a német-magyar gazdasági kapcsolatok In.: Magyar Nemzet <https://magyarnemzet.hu/gazdasag/palkovics-laszlo-dinamikusan-fejloznek-a-nemet-magyar-gazdasagi-kapcsolatok-7732232/> Letöltve:2020.02.06.
21. A magyar–német gazdasági kapcsolatok főbb jellemzői (2009): In.: Statisztikai Tükör III.évf. 145.szám
22. Aktuelle Zahlen, Daten & Fakten zur ungarischen Wirtschaft und den deutsch-ungarischen Wirtschaftsbeziehungen (2019) In.: Ost-Ausschuss Osteuropaverein der deutschen wirtschaft 2019. oktober https://www.oaev.de/sites/default/files/page_files/OAOEV_Ungarn-Update-Okt%202019_FINAL.pdf Letöltve:2020.03.28.
23. Außenhandel Ungarn – Deutschland (2020): Deutsch-Ungarische Industrie- und Handelskammer Német-Magyar Ipari és Kereskedelmi Kamara https://www.ahkungarn.hu/fileadmin/AHK_Ungarn/Dokumente/Wirtschaft/Statistik/INFO_HU-DE_Aussenhandel.pdf Letöltve:2020.02.18.
24. Konjunktúrafelmérés 2019. ősz (2019): Deutsch-Ungarische Industrie- und Handelskammer Német-Magyar Ipari és Kereskedelmi Kamara https://www.ahkungarn.hu/fileadmin/AHK_Ungarn/Dokumente/Publikationen/Konjunkturbericht/DUIHK_Konjunktura_2019._osz_final.pdf Letöltve:2020.02.18.
25. Dinamikusan fejlődnek a német-magyar gazdasági kapcsolatok In.: Origo. hu <https://www.origo.hu/itthon/20200131-palkovics-dinamikusan-fejloznek-a-nemet-magyar-gazdasagi-kapcsolatok.html> Letöltve:2020.03.31.
26. Aktuelle Zahlen, Daten & Fakten zur ungarischen Wirtschaft und den deutsch-ungarischen Wirtschaftsbeziehungen (2019) In.: Ost-Ausschuss Osteuropaverein der deutschen wirtschaft 2019. oktober https://www.oaev.de/sites/default/files/page_files/OAOEV_Ungarn-Update-Okt%202019_FINAL.pdf Letöltve:2020.03.28.

FELHASZNÁLT IRODALOM / REFERENCES

- A magyar–német gazdasági kapcsolatok főbb jellemzői (2009): In.: Statisztikai Tükör III.évf. 145.szám
- Andreas Schmidt-Sweitzer (2019): Magyar–Nyugatnémet kapcsolatok 1989/1990-ben A német egyesítés mint kihívás Magyarország számára In: Történelmi Szemle LXI (2019)
- Aktuelle Zahlen, Daten & Fakten zur ungarischen Wirtschaft und den deutsch-ungarischen Wirtschaftsbeziehungen (2019) In.:Ost-Ausschuss Osteuropa-verein der deutschen wirtschaf 2019. oktober https://www.oaev.de/sites/default/files/page_files/OAEOEV_Ungarn-Update-Okt%202019_FINAL.pdf Letöltve:2020.03.28.
- Außenhandel Ungarn – Deutschland (2020): Deutsch-Ungarische Industrie- und Handelskammer Német-Magyar Ipari és Kereskedelmi Kamara https://www.ahkungarn.hu/fileadmin/AHK_Ungarn/Dokumente/Wirtschaft/Statistik/INFO_HU-DE_Aussenhandel.pdf Letöltve:2020.02.18.
- Destatis.de
- Deutsche Direktinvestitionen in Ungarn (2020): Deutsch-Ungarische Industrie- und Handelskammer Német-Magyar Ipari és Kereskedelmi Kamara https://www.ahkungarn.hu/fileadmin/AHK_Ungarn/Dokumente/Wirtschaft/Statistik/INFO_HU-DE_Direktinvestitionen.pdf Letöltve:2020.02.24
- Dinamikusan fejlődnek a német-magyar gazdasági kapcsolatok In.: Origo.hu <https://www.origo.hu/itthon/20200131-palkovics-dinamikusan-fejloenek-a-nemet-magyar-gazdasagi-kapcsolatok.html> Letöltve:2020.03.31.
- Harsányi Péter (2019) Hazánkba ömlik a legtöbb külföldi befektetés In.: Novekedes.hu <https://novekedes.hu/elemezsek/hazankba-omlik-a-legtobb-kulfoldi-befektetes> Letöltve: 2020.03.20.
- Konjunktúrafelmérés 2019. ősz (2019): Deutsch-Ungarische Industrie- und Handelskammer Német-Magyar Ipari és Kereskedelmi Kamara https://www.ahkungarn.hu/fileadmin/AHK_Ungarn/Dokumente/Publikationen/Konjunkturbericht/DUIHK_Konjunktura_2019._osz_final.pdf Letöltve:2020.02.18.
- Kőrösi István (2009): A magyar–német gazdasági kapcsolatok fejlődésének húsz éve (1989–2009) a tíz új EU-tagországgal összehasonlítva In.: Külügyi Szemle 2009. ősz https://kki.hu/assets/upload/Kulugyi_Szemle_2009_03_A_magyar-neemet_gazdasegi.pdf Letöltve: 2020.02.18.
- Kőrösi István (2014) : Kettős kötődés: Németország gazdasági helyzete, szerepe az európai integrációban és KözépEurópában, az 1990–2013-as időszakban In.: Külügyi szemle 2014. tavasz http://real.mtak.hu/18803/1/04_KC591rC3B6si_u_100051.878775.pdf Letöltve: 2020.03.18.

Ksh.hu

Magyar - német gazdasági kapcsolatok: Magyarország berlini nagykövetségének honlapja <https://berlin.mfa.gov.hu/page/nemet-magyar-gazdasagi-kapcsolatok>
Letöltve:2020.02.05.

Nagy Balázs: Magyarország külkereskedelme a középkorban <http://gepeskonyv.btk.elte.hu/adatok/Tortenelem/83K%E1lnoki/GY%D6NGY%D6SSY%20K%D6NYV/08%20NAGY.pdf> Letöltve: 2020.03.28.

Palkovics László: Dinamikusan fejlődnek a német-magyar gazdasági kapcsolatok In.: Magyar Nemzet <https://magyarnemzet.hu/gazdasag/palkovics-laszlo-dinamikusan-fejloznek-a-nemet-magyar-gazdasagi-kapcsolatok-7732232/>
Letöltve:2020.02.06.

Stehrer, Robert - Stöllinger, Roman (2015): „The Central European Manufacturing Core: What is Driving Regional Production Sharing?” FIW-Research Reports, 2014/15. (2)

Szögi László (2005): A külföldi magyar egyetemjárás a kezdetektől a kiegyezésig In.: *Educatio* 2005/2

Szilágyi Réka (2015): Német külpolitika a Visegrádi Négyek felé Közép-európai integrációs minták In.: *Arsboni* 3. évf. 3. sz.

Vapár József (2013): A német működőtőke-befektetések Magyarországon In.: *Tér és társadalom* 27.évf. 1. szám